

INDEKS RZECZOWY

- Abacus* 117, 196
 Akademia 37—38 (Chiny); 78, 106 (Platon); 172 (Karol W.); 274, 379, 380, 428 (Lubrański); 394 (protestancka); 407 (Marycki); 422 (jezuitów, Wilno); 430—434 (Zamojska); 448, 530 581—584, 711 (rycerska); 559—560 (Słowiańsko-Grecko-Łacińska); 564 (Morska w Rosji); 565 (Nauk w Rosji)
 Aleksandria — ośrodek nauki 108—109, 152—153
 Algebra, p. matematyka w szkole
 Ambicja 143, 315
 Anglia 178—179, 204 (oświata w średniowieczu); 225, 294 (uniwersytet); 292 (Renesans); 513, 518—520, 541 (pedagogika rewolucji burżuazyjnej); 543—550 (Locke); 553 (Bellers)
 Antyczne wychowanie, p. Grecja starożytna i Rzym starożytny
 Antyjezuityzm 360, 365, 436, 446, 511, 576, 602—607
 Antyklerykalizm 623, 634
 Arabowie 211 (średniowiecze); 224 (wpływ na szkolnictwo Europy); 475 (język); 224 (arabskie szkoły wyższe)
 Archeologia 170
 Architektura 128, 172, 316, 523
 Arianie 399 (powstanie); 451—464 (szkoły ariańskie)
Ars dictandi 254
 Arystotelizm 211, 224, 227—228, 444, 506
 Arytmetyczne szkoły 204
 Arytmetyka, p. matematyka w szkole
 Asceza, ascetyzm 32, 153, 180, 181—182, 190
 Astronomia 129, 197, 266, 278, 316, 325, 378, 390
 Ateneum 135
 Ateny 62—63, 68 (rys historyczny); 64—68 (wychowanie)
 Austria 643
 Autorzy chrześcijańscy 196 (średniowiecze)
 Bajka 82—83, 316
 Bakalarz 218, 438—439
 Bazylianie 181
 Benedyktyni 169, 171, 182
 Beneficja 182, 284 (dla nauczycieli)
 Bezpłatność nauczania 190, 423—424, 555, 726—727, 731
Biblia 158—159, 174, 181—182, 194, 210—211, 313, 398 (brzeska), 452
 Biblioteka 38 (Chiny); 50—51 (Babilonia); 104 (hellenizm); 108—109 (Aleksandria); 134 (Rzym ces.); 182 (klasztorna); 166—167 (średniowiecze); 242, 275, 290 (Watykan); 389—390, 424, 647
 Biskupie szkoły 181—182
 Biura szkolne 608
 Bracia czescy 493—494
 Bracia polscy, p. arianie
 Bracia Szkół Chrześcijańskich 556
 Bracia Wspólnego Życia 294, 310—312, 349
 Budynek szkolny 320 (jezuici); 361, 424 (Andreae)
 Bursa, p. internat

- Casa Giocosa* 282
- Cechy 202 (cechowe wychowanie); 217 (cech profesorów)
- Cele wychowania 61—62 (Sparta); 63 (Ateny); 90—96, 97 (Arystoteles); 100 (hellenizm); 131 (Rzym); 139—140 (Kwintylian); 192 (chrześcijaństwo); 232—233 (rycerstwo); 279 (Vittorino); 286 (Vergerio); 288, 301, 305 (Morus); 350, 357 (jezuici); 363, 393 (Luter); 452 (Kaliszczyk); 479 (Andreae); 547 (Locke); 597 (Konarski); 610, 620 (Rousseau); 624 (Helwecjusz); 634, 646—647 (Holbach); 699 (KEN)
- Cerkiewne szkoły 558
- Charity schools* 542
- Chiny 27 (rozwój społeczny); 27—38 (wychowanie i myśl pedagogiczna)
- Chrześcijaństwo pierwotne 149—150, 154—155 (oświata); 157—159 (Augustyn); 150—152 (szkoła katechetyczna w Aleksandrii); 150—152 (chrześcijańscy pierwsi pisarze a wiedza)
- Cnota 58—69 (grecka *areté*); 74 (Sokrates); 94 (Arystoteles); 112 (rzymska); 235 (rycerskie); 302 (Morus)
- Collegium 388 (Medicum); 328 (Trilique); 328 (Collège de France); 394 (Nobilium); 584 (Nazarenum)
- Computus* 254
- Czeladnik 237
- Czynniki kształcenia 316
- Czytanie i pisanie 35 (Chiny); 43 (Egipt); 51 (Babilonia); 65 (Grecja); 116—117 (Rzym); 141 (Kwintylian); 181, 182, 184, 189, 208 (średniowiecze); 233, 242, 253, 282 (Renesans); 347 (Komeński); 527 (Petty); 643 (Felbiger); 686 (KEN)
- Demokracja wojskowa 21—22 (istota); 22 (wychowanie)
- Demokratyzm w wychowaniu 284 (Vittorino); 294, 314 (Erazm); 426, 496 (Komeński); 515 (Sieraków); 685 (KEN); 729 (Condorcet); 733 (Lepeletier)
- Dialektycy 210—211
- Dialektyka 85—86 (Platon); 121 (Rzym); 159 (Augustyn); 184, 196, 209—211 (średniowiecze); 254, 278, 282 (Renesans)
- Doctrina: De doctrina christiana* 158 (Augustyn)
- Domy dziecka 81 (Platon)
- Domy pracy 522, 525
- Domy wspólnego wychowania 731 (Lepeletier)
- Donat 155
- Druidzi 167—168
- Drukarnie 393, 509, 560
- Dworskie wychowanie 370, 412, 419
- Dydaktyka 95—96 (Arystoteles); 145 (Kwintylian); 432, 434, 489, 491 (Ratke); 494—495 (Komeński)
- Dyplom 260, 263 (fundacja uniwersytetu)
- Dysputa 228, 230, 389
- Dystychy Katona 195, 253, 255, 348, 397—398
- Dziewcząt wychowanie, p. wychowanie dziewcząt
- Efebia 61, 67, 85 (Grecja); 101, 104 (hellenizm)
- Eforowie 57
- Egipt 39—40 (historia i ustrój); 40—41 (wychowanie); 44—45 (szkoły wojskowe)
- Egzaminy 37—38 (Chiny); 230, 260, 265, 358
- Egzekucyjne stronnictwo 409 (Polska)
- Ekonomia w szkole 452, 456, 524
- Ekonomiczne uwarunkowanie wychowania i pedagogiki 16 (horda); 17 (ustrój rodowy); 28—29 (Chiny); 40 (Egipt); 46 (Sumerowie); 68 (Ateny); 108 (hellenizm); 111 (Rzym republ.); 202, 204, 238 (średniowiecze); 269, 293, 308—309, 496 (Renesans); 353, 559 (XVII w.); 562—574, 609—610, 637, 641, 645, 653—654, 681, 711 (XVIII w.)
- Elementarz 686—687 (KEN); 693 (Prokopowicz)
- Empiryzm 291, 329, 479
- Encyklopedia francuska 600
- Encyklopedyści 601
- Encyklopedyzm w nauczaniu 103 (hellenizm); 128 (Rzym republ.)
- Etykieta dworska 233, 255
- Eugenika 81

- Fanatyzm religijny 574
 Filantropiści 711—712, 714
 Filozofia 70 (sofiści); 86 (Platon); 89 (Arystoteles); 107—108 (upadek filozofii greckiej); 153 (Plotyn); 211 (średniowiecze); 227 (Arabowie); 286, 469 (Bacon); 611 (Rousseau); 621—623 (Helwecjusz); 626, 629 (Holbach)
 Filozofia w nauczaniu 233, 389, 484—485, 595
 Filozoficzne szkoły 78 (Akademia Platona); 89—90, 106 (Liceum Arystotelesa); 106 (stoicy); 106 (epikurejczycy)
 Fizjokratyzm 653—654
 Fizyczne wychowanie, p. wychowanie fizyczne
 Formalizm w kształceniu 291—292, 351—352, 363—364
 Frankowie 169
 Francja 208—209, 211, 217, 223, 225, 227 (średniowiecze); 327—328, 330—331, 334, 337 (Renesans); 483—484 (XVII w.); 599—634 (Oświecenie); 725—737 (rewolucja)
 Galanteria dworska 232—233
 Galia 166—167 (szkoły)
 Gentleman 547
 Geografia 129, 184, 208, 316, 325, 379, 473, 594, 663
 Geometria, p. matematyka w szkole
 Germanowie 165
 Geruzja 57
 Giermek 233
 Gildie 202, 205 (szkoły)
 Gimnazjarcha 103—104
 Gimnazjum 355 (Kalwin); 451 (Sturm); 511 (Sieraków); 427 (Nowodworskie); 428 (kolonie akademickie); 577 (Toruń, Gdańsk); 528 (mechaniczne); 571 (Moskwa)
 Gramatyczne szkoły 559 (Rosja)
 Gramatyka w nauczaniu 103, 108, 159, 194—195, 249, 253—254, 282, 288, 291, 295, 363, 365, 437, 514; p. też programy...
 Gramatysta 65, 100, 120, 130, 133, 137—138, 171—172
Grammar school 296
 Grecja starożytna — Sparta: 56—57 (rys historyczny); 58—62 (wychowanie); Ateny: 62—63 (rys historyczny); 63—68 (wychowanie); hellenizm: 97—104; teoria pedagogiczna: 68, 72 (sofiści); 73, 78 (Sokrates); 78—87 (Platon); 87—97 (Arystoteles); 105 (Isokrates)
 Grecka kultura 98—99 (wpływ w monarchii Aleksandra W.); 110, 120, 123, 124 (wpływ na Rzym)
 Handel 201—202, 204
 Hellenizm 97—98 (rozwoj); 99 (kultura); 100 (oświata)
 Heraldyka 233
 Historia rozwoju ludzkości, okresy 13 (wg Marksa); 14 (wg nauki burżuazyjnej); 14 (wg nauki radzieckiej)
 Historia w nauczaniu 286, 316, 379, 386, 389, 474, 551, 559, 591, 594, 720
 Hiszpania 185 (oświata w średniowieczu)
 Horda pierwotna 14—17 (wychowanie)
 Humanistyczne szkoły 328 (Collegium Trilinqu); 348—349 (Melanchton); 349—352 (Sturm); 354—355 (Kalwin); 358—360, 362—367 (jezuici); 379—380 (Lubrańskich); 385—387 (Elbląg); 392, 397—399 (Pińczów); 431—434 (Akademia Zamojska); 448, 451 (Sturm); 559 (Rosja); 480 (ich krytyka — Bacon)
 Humanisci 269, 272, 279, 287 (Włochy); 290—291, 294 (Anglia); 328—329, 334 (Francja); 317, 378, 380 (Polska); 370 (w ogóle Europa)
 Ideał księcia 243
 Ideale wychowania, cele wychowania
 Idee platońskie 86, 153, 157
 Ilustracje 508—509 (Komeński)
Inceptio 218
 Indukcja 318; 696 (metoda indukcyjna — KEN)
 Indywidualizacja 283, 286, 289, 316, 323, 689
 Inicjacja 20—22
 Instrukcje wychowawcze (rodziców) 381, 434
 Interes (w moralności) 693 (Holbach)
 Internat 312 (Bracia Wspólnego Życia);

- 553 (Bellers); 703 (konwikty dla ubogiej szlachty); 731 (Lepeletier)
- Internatowa szkoła 276—277 (Guarino); 280—281, 284 (Vittorino); 584 (Collegium Nazarenum); p. też szkoły jezuickie i pijarskie oraz akademie rycerskie
- Irlandia 167—169 (oświata w średnowieczu)
- Irlandzkie klasztory 168, 170
- Ironia sokratyczna 78
- Janua linguarum reserata* 498—499, 514
- Jezuici 356—357; 367 (organizacja); 358—359 (program wychowania); 362 (stosunek do polityki); 363 (stosunek do humanizmu); 364—366 (metody nauczania i wychowania); 362 (szkoły jezuickie); p. też antyjezuityzm
- Języki obce nowożytnie w nauczaniu 250, 352, 355, 387, 397, 449, 551, 565—566, 579, 591, 663
- Kadecki korpus 645—648 (Szkoła Rycerska Stanisława Augusta); 717 (Rosja)
- Kalkulator 117
- Kalokagathia* 63
- Kalwinizm 353—354; szkoły 352, 355, 395, 397, 399
- Kapitularz 170
- Kary w wychowaniu 20, 36, 44, 55, 61, 144, 192—193, 281, 292, 322, 361, 418, 463, 491, 549, 590, 602, 639
- Katechizm kadecki* 650, 700
- Katedralne szkoły 188—189, 248—249, 254, 295
- Kazania 178, 196
- Kitarysta, p. lutnista
- Klasyczne języki 306, 313, 323—324, 327, 365, 416, 479, 486, 505, 559, 663
- Klasztory 181 (geneza); 249 (w Polsce); 174, 181—182, 184, 190 (szkoły)
- Kler 170—171, 173, 176—178, 192, 207, 245, 247—248, 253, 403, 559, 568, 601, 727
- Kluniacki ruch 190
- Kobieta — równouprawnienie w nauczaniu 301, 314, 476, 487, 504, 731—734; p. też wychowanie dziewcząt
- Kodeks praw 669 (Zamoyski)
- Kolonie akademickie 428
- Komisja Edukacji Narodowej 653—657 (geneza i działacze); 658 (projekty); 661—666 (działalność); 666—672 (prace Towarzystwa do Ksiąg Elementarnych); 674—681 (reforma uniwersytetów); 681—689 (oświata ludu); 690 (wychowanie dziewcząt); 692 (przeszkody w działaniu); 695 (język ojczysty); 699—703 (zasługi); 703—707 (opinia publiczna o Komisji)
- Komisja Oświaty 643 (Czechy)
- Komisje porządkowe cywilno-wojskowe 686
- Komunizm 14 (pierwotny); 299—300 (Morus); 472 (Campanella); 477 (Andreae)
- Konferencje szkolne 320
- Kontrreformacja 421—422 (podłoże); 421—425 (działalność jezuitów w Polsce); 437—443 (kontrreformacyjne szkolnictwo parafialne)
- Konwikty dla ubogiej szlachty 703
- Kopiści 242
- Korektor 361 (jezuici)
- Korepetytorzy 463 (arianie)
- Kościół wobec oświaty 180, 316, 407, 415, 541
- Kształcenie dorosłych 727, 729, 731
- Kursy wyższe 386—388, 392 (szkoły luterzańskie)
- Laicyzacja 253, 371, 379, 599, 607, 729
- Lakonizm 62
- Lektura szkolna 254—256, 348, 594
- Lewellerowie 529—530
- Liber sententiarum* 214
- Liceum 89, 106 (szkoła filozoficzna Arystotelesa); 726 (projekt Mirabeau)
- Liczydło, p. *abacus*
- Literator 116, 129, 133
- Logika, p. programy...
- Ludus* 115, 282
- Luteranizm, szkoły 577—578
- Lutnista 65, 100
- Łacina w nauczaniu 352, 365, 455—456, 551; p. też klasyczne języki
- Łagodność, wyrozumiałość w wychowaniu 315, 321, 509

- Macierzyńska szkoła 504 (Komeński)
 Magister (mistrz) 218
 Majster 238
 Matematyka w szkole 35 (Chiny); 39, 44 (Egipt); 47 (Babilon); 52 (Żydzi); 84 (Platon); 117, 121 (Rzym); 208 (średniowiecze); 266, 275, 283, 286, 324, 335 (Renesans); 376—377, 380, 390 (uniwersytet krakowski); 454—456 (arianie); 478, 513, 523, 525 (XVII w.); 591 (Collegium Nobilium); 687, 701 (KEN)
 Materialiści francuscy 620—636; ich stosunek do kościoła 623
 Medycyna 172, 186, 204, 260—261, 263, 278, 286, 338, 378, 388
 Metoda 211—215 (Abelarda); 701 (analityczno-syntetyczna); 481, 696 (indukcyjna); 116, 129, 193, 363—364 (pamięciowa); 473—474, 478, 506—508 (poglądowa); 77, 713 (sokratyczna)
Missi dominici 170, 176
 Mnisi irlandcy 169, 210
 Monopol kościelny oświaty 192 (geneza); 195, 209, 211, 216, 219, 226, 331, 379, 413
 Mówca, p. retor
 Muzeum 45, 108, 134, 477
 Muzyka w wychowaniu 29, 32, 67, 81—82, 92, 101, 122, 198, 254, 278, 283, 308, 316, 334, 361, 513
 Myceńska kultura 56
 Nacje 224 (uniwersytety średniowieczne)
 Narodowy język i kultura 168, 178, 194, 205, 208, 271—272, 274, 290, 305—306, 309, 323, 335, 341, 395, 475, 486, 504, 514, 551, 572, 604—605, 607, 696—697, 722
 Naturalizm 609; wychowanie naturalne 610, 612—618 (Rousseau)
 Nauczyciel-wychowawca 116, 129, 133—135, 137, 165—166, 250, 256—257, 261, 316, 319, 320—321, 347, 361, 373, 415, 424, 439—440, 442, 463—464, 528, 597, 614, 639—640, 642, 689—690
 Nauka a kościół i religia 185—187, 481—482
Nauka o rzeczach 511
 Nawigacja 325, 523
 Negatywne wychowanie 615 (Rousseau)
 Niderlandy 308—309, 312, 493
 Niemcy 206 (oświata w średniowieczu); 340—349 (oświata w okresie reformacji); 476, 485—491 (w. XVII — Andreae, Ratke); 637—642, 711—717 (w. XVIII—oświata ludu, Rochow, filantropiści)
 Niemiecki język, p. języki nowożytnie w nauczaniu
 Nominalizm — filozofia średniowieczna 211
Nowa Solima 531 (utopia)
 Oberschulkollegium 715—716
 Obowiązek szkolny 95, 175—176, 305, 345, 476, 488, 495, 539, 637, 639
 Obywatelskie wychowanie, p. wychowanie państwowo-obywatelskie
 Okresy rozwojowe dziecka 91, 503—504, 613
 Okręgowe szkoły 177
 Opłaty szkolne 399, 542
 Optyka 335
 Organizacja: szkoły 278 (Guarino); 280—281 (Vittorino); 348—349 (Melanchton); 349 (Sturm); 355, 358, 363 (jezuici); 397—399 (Pińców); 589 (Collegium Nobilium); szkolnictwa: 101—104 (hellenizm); 135 (Rzym ces.); 403 (Marycki); 608 (Roland); 662 (KEN)
 Oświata dorosłych 537; kościelna: 182, 188, 247; ludu: 346, 403, 546, 555, 576, 637—640, 681—690, 719, 728—734
Paidonom 60
 Palestra 67
 Pałacowa szkoła 171, 175, 178, 210
Pansofia 495—496 (Komeński)
 Państwo idealne 79—80, 87 (Platon); 293 (Morus); 470—476 (Campanella); 476—479 (Andreae); 481 (Bacon); 531 (*Nowa Solima*)
 Państwo a kościół i religia 176, 245, 305, 344—345
 Państwo a wychowanie 285, 316, 337, 353—355, 389, 393, 402—403, 410, 413, 414, 445—446, 453, 487, 520, 522, 539

- Państwowa administracja i opieka nad szkolnictwem 34—35 (Chiny); 60 (Sparta); 134—138 (Rzym ces.); 148 (Plutarch); 176 (Karol W.); 562, 565—566 (Rosja za Piotra W.) 637 (Niemcy); 654 (KEN); 725 (projekty rewolucji francuskiej)
- Parafialne szkoły 189—190, 249—252, 261, 373, 577, 681—686
- Parlament Długi 519—520
- Pasowanie na rycerza 235
- Paź 233
- Pedagog 65 (Grecja); 124 (Rzym republ.)
- Pedotriba 67
- Pensje 690
- Pentathlon* 68 (pięciobój)
- Perypatetycy 90
- Pietas* 112 (Rzym)
- Pijarzy 555 (szkolnictwo); 584—598 (reforma Konarskiego)
- Pińczów, gimnazjum 395—396
- Podręczniki 103, 108, 160, 175, 186, 195, 256, 278, 295, 312, 336, 349, 364, 378, 386, 398—399, 456, 460, 488, 503, 506—511, 515, 560—561, 587, 590, 640, 643, 648, 663, 669—671, 686—690
- Poetyka 254, 278, 379, 397, 524
- Pokątne szkoły 208, 391
- Polityka a wychowanie 86, 93, 134—135, 394, 433, 452, 456, 524
- Polonizacja kleru 248
- Polska: szkolnictwo i oświata 245—263 (średniowiecze); 369—398 (Renesans); 400—419 (teoria pedagogiczna Renesansu); 421—440 (kontrreformacja); 445—448 (teoria pedagogiczna w czasie kontrreformacji); 451—461 (szkolnictwo arikańskie); 573—597 (szkoły w czasach saskich); 653—710 (KEN)
- Polski język w nauczaniu 387, 390, 416, 475, 594, 647
- Pomoce szkolne 424, 478, 508, 647—648, 702
- Popisy szkolne 351, 393, 598, 702
- Poradnik: wychowania 417 (Gliczner); 712, 713 (Basedow); zawodowy 528—529 (Petty)
- Powszechne nauczanie 302—304 (Morus); 414 (Modrzewski); 504 (Komeński); 522, 525 (Anglia); 726 (Mirabeau); 729 (Condorcet)
- Poznanie 71 (sofiści); 86 (Platon); 95 (Arystoteles); 153 (Plotyn); 157 (Augustyn); 318—319 (Vives); 482 (Bacon); 484 (Kartezjusz); 474 (Campanella); 508 (Komeński); 545 (Locke); 599 (Oświecenie)
- Praca a wychowanie 15—16 (rola w genezie wychowania); 68 (Ateiny); 86 (Platon); 94 (Arystoteles); 202 (cechowe wychowanie); 300—303 (Morus); 308 (Elyot); 333 (Rabelais); 414 (Modrzewski); 454 (arianie); 472, 475 (Campanella); 534 (Winstanley); 553 (Bellers); 551 (Locke); 723 (Radiszczew); 733 (Lepeletier)
- Pragmatyka nauczycielska 597
- Prawnicze szkoły 204—206, 221, 224
- Prawo kanoniczne 214, 254, 263, 380
- Prawo w nauczaniu 304, 433, 452—453, 524, 551, 591
- Procesy sądowe a wychowanie 251
- Profesorowie w średniowieczu 217—218
- Programy wychowania i nauczania 18 (ustrój rodowy); 28, 32, 35—38 (Chiny); 43, 45 (Egipt); 47 (Sumerowie); 51 (Babilonia); 53, 55 (Żydzi); 59, 60—61 (Sparta); 65—68 (Ateny); 72 (sofiści); 81—86 (Platon); 90—95 (Arystoteles); 101, 103 (hellenizm); 120—121 (Rzym); 144—146 (Kwintylian); 152 (szkoła katechetyczna); 172 (szkoła pałacowa); 189, 194 (szkoły parafialne średniowieczne); 203, 208 (szkoła miejska średniowieczna); 224 (szkoła arabska); 233, 235 (wychowanie rycerskie); 277—278 (Guarino); 278, 282 (Vittorino); 286 (Vergerio); 288, 295 (Colet); 306 (Elyot); 310, 315—316 (Erazm); 324—325 (Vives); 337 (zreformowana Sorbona); 332 (Rabelais); 345 (Luter); 348—349 (Melancton); 350 (Sturm); 355 (Kalwin); 379 (Lubrański); 386 (gimnazjum w Elblągu); 416 (Modrzewski); 424—425 (jezuici); 432—434 (Akademia Zamojska); 448—449 (Petrycy); 452—453 (arianie); 473 (Campanella); 477

- (Andreas); 486 (Ratke); 523 (Milton); 525 (Petty); 533—538 (Winstanley); 530 (akademie rycerskie); 513—516 (gimnazjum sierakowskie); 563 (Szkoła Matematycznych i Nawigacyjnych Nauk); 579 (teatyni); 582—583 (Lunéville); 547—552 (Locke); 614—619 (Rousseau); 591—596 (Collegium Nobilium); 647 (kadecki korpus); 658—660, 663 (KEN); 718—719 (Smolny); 723 (Talleyrand); 729 (Condorcet); 731—734 (Lepelletier)
- Protectorat nad uniwersytetem 220—221 (papież)
- Prywatne szkoły, prywatne wychowanie 141, 191, 203, 211, 242, 276, 277, 419, 530, 539—540, 552, 621, 727, 731
- Przedmioty nauczania, p. programy oraz hasła określające poszczególne przedmioty nauczania
- Przedszkolne wychowanie 81—84 (Platon); 95 (Arystoteles); 140 (Kwintylianus); 504 (Komeński); 614—615 (Rousseau)
- Przyjaźń w wychowaniu 460—461
- Przyroda w szkole 278, 288, 316, 325, 332—334, 336, 453, 456, 473—474, 505, 515, 551, 559, 595, 631, 643, 701
- Psychologia 80, 86, 90—91, 318, 322, 541, 551, 689
- Public school* 552
- Publiczne nauczanie 141—143, 626, 723
- Quadrivium* 196, 208, 252, 373
- Rachunki, p. matematyka w szkole
- Racjonalizm 319, 534
- Rada szkolna 394
- Ratio studiorum* (jezuitów) 358
- Realizm (filozofia średniowieczna) 211
- „Reguły chłopięce“ 253
- Religia w wychowaniu 19, 157, 208, 311, 347, 351, 434, 452, 479, 546, 590, 618, 635, 728
- Renesans 268—291 (Włochy); 292—308 (Anglia); 310—327 (Niderlandy); 327—337 (Francja); 369—382, 400—419 (Polska); 340—354 (Niemcy — reformacja); 383—399 (Polska — reformacja)
- Republiki dziecięce 18 (ustrój rodowy)
- Retor 105 (wg Isokratesa); 131 (wg Cyserona); 131—132, 139—140, 142, 146—147 (wg Kwintyliana)
- Retoryczne kształcenie 125 (sofiści); 106, 125 (Isokrates); 126—127 (Cysero); 146—147 (Kwintylianus)
- Retoryka 71, 105, 114, 122, 132—133, 196, 203—204, 254, 278, 282, 286, 291, 351, 363, 365, 379, 406, 452—453, 456, 574, 579, 594, 696
- Rodowy ustrój, wychowanie 17—21
- Rosja 558—570, 717—724
- Rozum a religia 210—211, 213, 215, 313
- Rówieśnicy, rola w wychowaniu 18
- Ruś Kijowska 241—244
- Rycerstwo, rycerskie wychowanie 232, 236, 287
- Rzemiosło, rzemieślnicze wychowanie 238, 241, 527, 551, 587
- Rzym, szkolnictwo i wychowanie 111—125 (w okresie republiki); 125—128 (teoria w okresie republiki); 129—138 (w okresie cesarstwa); 138—149 (teoria w okresie cesarstwa); 149—161 (pierwotne chrześcijaństwo a oświata)
- Rzymskie tradycje szkolne 203
- Samodzielność myślenia 211, 214, 485, 615, 618
- Samokształcenie 304
- Samorząd uczniowski 416, 650
- Savoir vivre* 548, 651
- Sąd koleżeński 416
- Scholarchat 394
- Scholastyka 191, 207, 218—219, 223, 244, 248, 406
- Scholastyka, metoda w wychowaniu 230, 266, 318, 330, 335, 379 (jej krytyka); 385, 412; 481 (krytyka Bacona); 576, 577
- Selekcja szkolna 303, 320, 415
- Seminarium: nauczycielskie 556, 642, 712, 735; teologiczne 568
- Sieraków 513, 515 (gimnazjum)
- Smolny, p. żeńskie szkoły
- Sofiści 69—71 (poglądy filozoficzne); 71—73 (poglądy pedagogiczne)
- Sokratyczna metoda 713
- Sorbona 266, 328, 337

- Sparta 56—58 (rys historyczny); 58—62 (wychowanie)
 Stan akademicki 678
 Stanowy charakter wychowania 236, 404, 445, 552, 564, 575, 717
 Statystyka szkolna 256 (szkoły polskie średniowieczne); 296 (Anglia—Rezesans); 362, 371, 377—378, 391, 394; 461 (Raków); 664, 683 (KEN)
 Stopniowanie w nauczaniu 507 (Komeński)
 Strajki profesorów 225
 Strasburg, szkoła Sturma 349
Studia particularia 252
Studium generale 224
 Stylistyka 253—254
 Szkoły dworskie 275, 280—281, 284, 444
 Szkoły elementarne 35, 60, 64, 73, 101—102, 115—118, 129, 172, 184, 242, 266, 274, 309, 392, 498, 504, 522, 555—557, 726—727
 Szkoła Główna 674
 Szkoła języków 565—566
 Szkoły kolegiackie 249
 Szkoła leśna, p. inicjacja
 Szkoła Matematycznych i Nawigacyjnych Nauk 563—564, 717
 Szkoła śpiewu kościelnego 184, 189, 252
 Szkoła średnia 36, 52, 73, 101, 103, 120, 144, 166, 204, 266, 274, 278, 316, 347, 385, 403, 475, 662—667, 726, 730
 Szkoły normalne 634 (Austria)
 Szkoły pisarzy 41—43, 46
 Szkoły pracy 546
 Szkoły przybiblioteczne 38
 Szkoły rachunków 565—566
 Sztuki wyzwolone 103, 121, 128, 160, 173, 186, 188, 194, 252—253, 260—261, 263—264
 Śpiew kościelny 198, 347, 397, 437
 Śpiew w szkole 253—254, 286, 373
 Środowisko wychowawcze 140, 306, 320, 617, 634
 Świecka etyka 394—395, 413—414, 452, 629
 Świecka wiedza a religia 152—153, 155—160, 182—184, 194, 198, 213
 Świecki nauczyciel 167—168, 203, 205, 211, 223, 274, 278, 511, 679—681
 Świeckie elementy w nauczaniu i wy-
- chowaniu 167—168, 174, 177, 188, 249—252, 260, 274, 290, 309, 528, 572, 608, 646, 699
 Taktyka jezuitów 423
 Taniec w wychowaniu 21, 29, 32, 45, 62, 84, 233, 288, 308, 361, 596
 Teatr szkolny 258, 260—261, 351, 385, 388, 390—391, 393, 591—592
 Terminator 238
 Terminowanie 238, 560
 Tolerancja 168, 304—305, 459, 461, 623
 Tomizm 228—229
 Towarzystwo do Ksiąg Elementarnych 663, 665—671
 Towarzystwo Jezusowe, p. jezuitci
 Towarzystwo naukowe 172
 Towarzystwo oświatowe 720
Trivium 196, 208, 252, 373
 Trywialna szkoła 643 (Austria)
 Turnieje 233

Umowa społeczna 611 (Rousseau)
 Uniwersał KEN 655, 657
Universitas magistrorum et scholarum 224
 Uniwersytet 34, 52, 106—107, 137—138, 221—223, 225, 260, 266; krakowski: 258—260, 262—263, 266, 274, 376, 406, 425, 428—430, 446, 576, 676; moskiewski: 571; paryski: 217—221, 223—226, 259, 327; petersburski: 571; praski: 259, 264; włoskie: 221, 259
 Ustawy, przepisy szkolne 64, 230, 348, 354, 358, 392, 393, 397, 589, 596, 672, 692, 719
 Utopia 87, 293, 298—305, 470—479, 481, 531
 Utylitaryzm 97, 127, 202, 252, 274, 285, 309, 313, 324—325, 336, 356, 376, 399, 432, 453, 524, 642, 689

Vestibulum 499, 514

 Waganci 250
 Wiejskie szkoły parafialne 438, 440, 442—443
 Wizytacje szkół 671
 Wojskowe wychowanie 19, 29, 32, 44—45, 61, 67, 85, 113—114, 287, 316, 333, 360, 475, 479, 524, 580, 582, 596, 646—647

- Wolność nauczania (walka o ...) 217—220
- Wspólnota pierwotna w wychowaniu 14—17
- Wychowanie dziewcząt 18—19, 38, 60, 65, 81, 84, 121—125, 237—238, 242, 302, 317, 417, 449, 473, 476, 487, 492, 608, 619, 643—644, 690—693, 726
- Wychowanie estetyczne 29, 62, 289, 334, 449, 618
- Wychowanie fizyczne 61, 67—68, 83, 91, 101, 121, 145, 148, 281—282, 284, 287—288, 295, 307, 326—327, 332, 360—361, 413, 447, 473, 475, 479, 503, 524, 549—550, 626, 651, 715, 722
- Wychowanie moralne 19—20, 28, 33, 75, 91—93, 105, 112, 114—115, 148, 284, 288, 302, 304, 421, 479, 503, 506, 530, 540, 548, 551, 590, 617, 622, 626, 696, 722
- Wychowanie państwowo-obywatelskie 60—62, 67—68, 80, 113—114, 385, 432, 447, 531, 582, 590—591, 594—595, 648, 701, 719
- Wychowanie wszechstronne, harmonijne 63, 287—288, 301, 332
- Wychowawca, p. nauczyciel-wychowawca
- Wycieczki 361, 367
- Wydziałowe szkoły, p. Komisja Edukacji Narodowej
- Wyjazdy zagraniczne 381—382, 446
- Wymowa, p. retoryka
- Wyzwoliny (terminatora) 238—239
- Wyższe kursy 351, 355, 386
- Wyższe studia, p. uniwersytet
- Zabawy dziecięce 13, 17, 19, 82, 141, 323, 447
- Zakłady kształcenia nauczycieli, p. seminarium nauczycielskie
- Zawodowe szkoły; zawodowe przygotowanie 40, 131—132, 181, 205, 333, 355, 388, 533, 546, 553, 565—566, 569, 642, 644, 712
- Zdolności 145 (Kwintyliani)
- Zmysły, ich kształcenie 318, 614
- Żacy 257—258
- Żeńskie szkoły 38, 50, 102, 242, 317, 389, 718
- Żydzi starożytni 52—54 (oświata)
- Żywoty świętych 180